

МЕТОДИ САМОВИХОВАННЯ ЯК ОСВІТНЯ ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Необхідність фізичного розвитку і вдосконалення зрозуміла кожному, інтелектуального – більшості, етичного – небагато кому. Деякі люди наповнюють своє життя невпинними турботами про власне здоров'я, уважно стежать за новими досягненнями медицини і фармакології, але змусити себе погуляти з собачкою і подихати свіжим повітрям здатний не кожен.

Над своїм розумовим розвитком людина працює з народження до того часу, коли усвідомлює, що вона все пізнала і життя вже не може здивувати її нічим.

Людину від тварини відрізняє не тільки система культурних, етичних і релігійних норм, але і здатність дивуватися. Соціологи відзначають, що подібне розумове старіння, духовний консерватизм охоплює все більш молоді верстви населення. Все частіше зустрічаються молоді, але вже „стомлені життям” (особливо серед тих, які добилися деякого матеріального благополуччя) люди, що оволоділи нехитрими життєвими догмами і модним лексиконом, які задовольняються не дійсними інтелектуальними і духовними цінностями, а їх підробками, сурогатом [1].

Етичні проблеми хвилюють людей ще менше, адже так зручно прикривати свої непристойні вчинки сентенціями типу „з вовками жити, по вовчому вити”, „в чужий монастир зі своїм статутом не лізь”, „моя хата з краю”. Невелика кількість людей вчиться все життя, до глибокої старості. З роками етичні питання починають відтісняти всі інші, більш приземлені, хоча і етичні проблеми стають особливо важливими саме в особистому, індивідуальному плані, оскільки залежність людини від навколишнього світу в старості постійно посилюється. Тонко і мудро відмітив великий Сократ, що людина не тільки вчиняє відповідно до того, ким вона є, але і стає відповідною до того, як вона вчиняє [2].

Ядро людської душі – його суть, його „его”. Зовнішні оболонки – периферія особи, в якій від духовної суті залишається мало, а більше придбаного, наносного, скопійованого [3].

Кожна людина прагне надійно заховати від вторгнення сторонніх свою глибинну духовну суть і захистити своє Я численними зовнішніми оболонками, кількість яких у різних людей різна (можна так же умовно ці оболонки називати масками). Ці оболонки (маски) лише віддалено відображають суть людського ядра, в них більше придбаного в результаті спілкування з іншими людьми або тимчасового, „взятого напрокат” для виконання певних ролевих функцій. Деякі люди легко йдуть на деформацію зовнішніх оболонок, оскільки саме так легко пристосуватися до змінних алгоритмів поведінки в суспільстві. Легко ранимі люди особливо ретельно оберігають себе від спроб встановити з ними близькі

духовні контакти і спілкуються з суспільством лише на рівні зовнішніх оболонок, на певній дистанції [2].

Деякі люди поводяться продумано відкрито, легко і невимушено вступають у контакти зі всіма членами суспільства, однаково привітно і ввічливо спілкуючись з прибиральницею і міністром, з селянином і ученим, але відгороджуючи від світу ядро своєї душі особливо могутньою оболонкою. Ця манера спілкування характерна для вихованих людей і часто асоціюється з аристократичністю[4].

Частіше зустрічається тип людей, гранично відкритих для контактів („свій хлопець“), готових вислухати будь-кого і поділитися всім, навіть найпотаємнішим, складовим ядром своєї особистості. Коли спроби встановити подібні контакти починають граничити з хамською нав'язливістю і камуфлюватися нібито природною простодушністю, то зазвичай викликають відторгнення [1].

Важливість усвідомлення свого Я підкреслюється роботами багатьох учених. Корисно нагадати відоме в психології „вікно Джогаррі“ (назва ця складена з абrevіатури імен і прізвищ авторів). Складний внутрішній світ людини складається з декількох нерівних частин, з яких тільки деякі відкриті для самої людини і людей, що оточують її. Умовно особистість можна представити сукупністю чотирьох зон: відкритою, прихованою, „сліпою“ і невідомою [1].

Відкрита зона – це та частина внутрішнього світу людини, яка видна всім і добре відома самій людині. Це відкрита світу частина інформації про особистість, за якою можна судити про властивості, індивідуальні особливості людини. Саме ця зона складає „імідж“, репутацію, за нею судять про людину, і завжди ця зона знаходиться під особливим контролем особистості.

Друга, „сліпа“ зона, закрита для людини, але відкрита оточуючим. Завжди ми дивуємося зі свого голосу, якщо чуємо його в записі: хіба цей чужий голос мій? Саме тому з такою увагою ми розглядаємо свої фотографії і слухаємо відгуки про себе.

Третя зона представляє ту частину внутрішнього світу людини, яка добре відома їй (з її слабкостями і навіть пороками), але закрита для інших людей.

Четверта зона невідома нікому, це фрейдистський світ підсвідомого, інстинктивного. Люди по-різному відносяться до спроб оточуючих „розкрити сейф“ їх внутрішнього світу: хто прагне допомогти цьому, хто відкидає будь-яке втручання в своє Я [1].

З усіх цих теорій і незліченних експериментів слід докладніше зупинитися на методах самовиховання і стимуляції власної діяльності, а методи самовдосконалення, зазвичай, цікавлять людину перш за все. „Обов'язки по відношенню до нас самих – суть, самі найважливіші і повинні зайняти необхідне перше місце, – пише широко відомий у минулому німецький письменник і педагог барон Адольф фон Кнігге (1752-1796), – тому не потрібно засмучувати і принижувати себе у власних очах; не потрібно зневажати себе або зайвими лестощами ухилитися від свого удосконалення“ [5].

Очевидно, що розвиток будь-якої системи можливий лише в результаті глибокого аналізу її функціональних особливостей і визначення цілей, напрямів її вдосконалення. Для особистості – постійний, об'єктивний самоаналіз, цілеспрямоване порівняння своєї поведінки з критеріями совісті, честі, достоїнства, самооцінка адекватності вчинків своїм цілям і можливостям, створення власної системи цінностей, визначення понять добро – зло, добре – погано. Самовиховання – це цілеспрямований процес з розвитку кращих, соціально цінних властивостей особистості і категорична заборона самому собі поганих вчинків і навіть помислів [1].

Література: 1. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления: учебник / Кнорринг В.И. – М.: Норма, 2007. – 620 с. 2. Егоршин А.П. Управление персоналом / Егоршин А.П. – Н. Новгород, 1997. – 218 с. 3. Бурков В.Н. Модели и методы управления организационными системами / Бурков В.Н., Ириков В.А. – М., 1994. – 344 с. 4. Сацков Н.Я. Методы и приемы деятельности менеджера и бизнесмена / Сацков Н.Я. – Белая Церковь, 1994. – 416 с. 5. Книжке А. Об обращении с людьми / Книжке А. – Дубна, 1994. – 188 с.